

Inhoudelijke rapportage NCM 2018

Auteur: Jan Roefs, directeur NCM

Datum: 1 maart 2019

Deze voortgangsrapportage biedt een overzicht van de belangrijkste bevindingen en acties van het Nederlands Centrum voor Mestverwaarding per 1 januari 2019.

I. 2018, het eerste jaar

Eind 2017 is een plan van aanpak gemaakt voor de oprichting van NCM. Uitvoerige beraadslaging bij tal van publieke en private organisaties lagen hieraan ten grondslag. In onderstaand kader, geciteerd uit dit plan, geeft de aanleiding weer:

Uitgangssituatie

Mest is een waardevolle grondstof van de circulaire economie en in Nederland voldoende voorhanden. Mest als bron van mineralen, organische stof en (half)producten heeft toegevoegde waarde in bijvoorbeeld de agrarische-, de chemische- en de farmaceutische sector. Mestverwaarding heeft het perspectief een belangrijke bijdrage te leveren aan een veilige, schone, gezonde en duurzame veehouderijsector die maatschappelijk gewaardeerd wordt. Om dit perspectief te realiseren is een transitie- en innovatieproces noodzakelijk: bij de stap om te komen tot verdere mestverwaarding, speelt kennis een belangrijke rol.

Op dit moment benoemen de (keten)partijen de volgende knelpunten:

- de aanwezige kennis over mestverwaarding is versnipperd en daardoor moeilijk te ontsluiten en te gebruiken;
- er ontbreekt een aanspreekpunt, een nationale autoriteit waar de partijen naar toe kunnen en onafhankelijk en objectief worden geïnformeerd;
- er ontbreekt een platform waar de partijen samen knelpunten voor mestverwaarding transparant maken en gestructureerd bespreken, zodat ze opgelost kunnen worden;
- er ontbreekt een vraaggerichte en gedragen kennis- en innovatieagenda mestverwaarding, die richting geeft aan nationale beleidsontwikkeling en innovatie bevordering;
- er ontbreekt landelijke samenwerking tussen de partijen en een structuur die de rol krijgt toebedeeld om samenwerking rond dit thema te faciliteren en te versterken.
- Het is in het belang van de partijen om deze knelpunten vanuit samenwerking op te lossen.

Visie

Om het perspectief van mestverwaarding te realiseren is een transitie- en innovatieproces noodzakelijk, waarbinnen kennis een belangrijke rol speelt. Hiervoor richten de partijen een kennisautoriteit op die objectieve kennis bijeenbrengt en deelt, en die de knelpunten die mestverwaarding belemmeren bespreekbaar maakt. Met de oprichting van het NCM kiezen de partijen ervoor, om vanuit coördinatie gezamenlijk aan kennisvraagstukken rond mestverwaarding te werken. Daarmee wordt het NCM een faciliterende gezamenlijke organisatie van haar donateurs zowel overheden, belangenorganisaties en ketenpartijen. Onder de vlag van het NCM stellen de partijen de nationale kennis- en innovatieagenda mestverwaarding op, en geven daarmee gezamenlijk richting aan de toekomstige kennis- en innovatieopgaven. Deze agenda vormt input voor het beleid van de organisaties en is een bron voor de op te lossen knelpunten. Vanuit coördinatie en samenwerking komen de knelpunten aan de orde en werken de partijen (ieder vanuit hun eigen rol) aan oplossingen, zodat de marktperspectieven ingevuld kunnen worden.

Begin 2018 is Jan Roefs als directeur benoemd en NCM van start gegaan. NCM is een samenwerking tussen overheden en het agrarische bedrijfsleven, en heeft specifiek de volgende taken:

- Bouwen van een kenniscentrum: een aanspreekpunt voor informatie en waar men knelpunten en andere vragen kan bespreken.
- Het opzetten, begeleiden en uitvoeren van projecten. Dit kan gaan om innovaties of onderzoeken, maar ook om bijvoorbeeld marktverkenningen of markttoegang.
- Verzorgen van informatieoverdracht.
- Ondersteunen van vraaggestuurde ontwikkeling van mestverwaarding.
- Opstellen van de landelijke onderzoeks- en innovatieagenda.
- Coördineren en stimuleren van samenwerking.

Door deze samenwerking en de gezamenlijke stip aan de horizon komen meer en maatschappelijk en economisch betere initiatieven tot stand in de valorisatie van mest. Op deze manier draagt het NCM bij aan een circulaire landbouw en wordt de agrarische sector duurzamer en concurrerender.

2018 stond deels in het teken van het opstarten van de stichting. Denk hierbij aan het opstellen van de statuten en reglementen, de financiering, het ontwerpen van een huisstijl, een website, het opbouwen van een netwerk en dergelijke.

Op dit moment is een aantal van deze taken nog niet afgerond. Door omstandigheden – die met de opstart verband houden – is de Raad van Toezicht nog niet formeel ingericht. Dit is een vertraging ten opzichte van wat in het plan van aanpak is beoogd. Het streven is om deze aspecten de komende maanden definitief te organiseren.

Jan Roefs is op dit moment de enige voltijds medewerker. Op losse basis worden tal van andere specialisten vanuit het bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen ingeschakeld.

II. Inhoudelijke bevindingen

Nederland streeft naar een economisch sterke, circulaire en milieuvriendelijke sector, en hier speelt mestverwaarding een belangrijke rol in. Dit streven wordt breed gedeeld, en daarmee is succesvolle mestverwaarding is een breed gedragen doel.

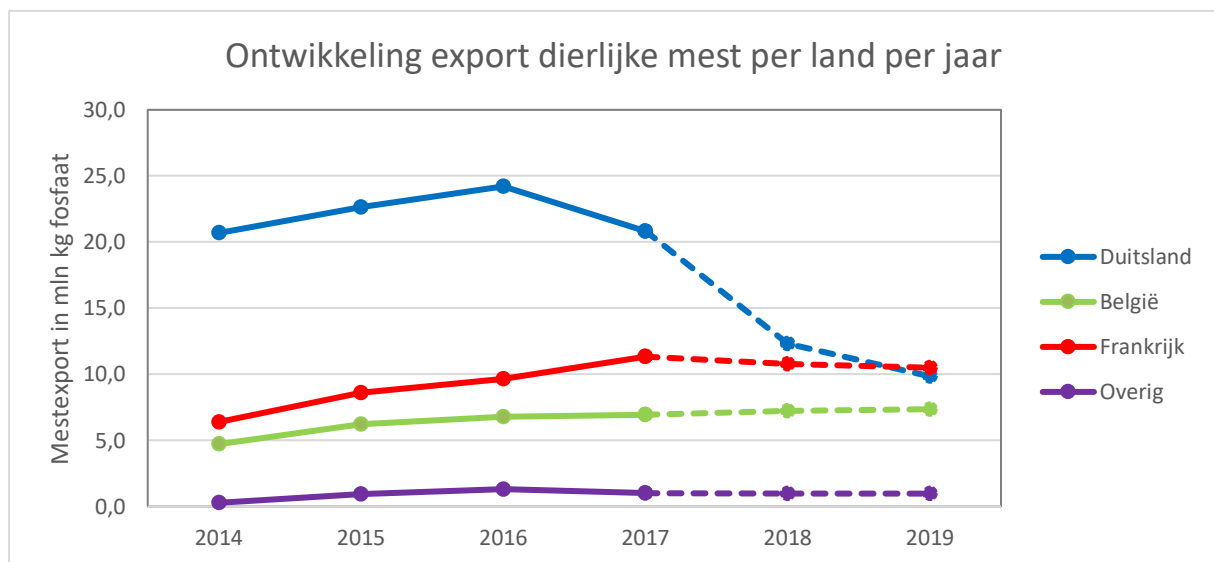
Het is echter ook klip en klaar dat er grote knelpunten zijn om bij dat streefbeeld te komen.

Deze knelpunten zijn divers van aard, en in grote complexiteit met elkaar verweven.

NCM heeft ze gegroepeerd in drie centrale thema's: markt, technologie en omgeving.

Markt

Hoewel er heel veel is geïnvesteerd in mestverwerking in Nederland, en sec genomen de daadwerkelijke verwerking voldoende is voor de wettelijke verplichting, is de afzetstructuur erg kwetsbaar, en zijn problemen met hoge kosten, milieubelasting en fraudedruk nog niet opgelost ^(A). Onderstaande figuur uit onze **inventarisatie 2018** laat deze afhankelijkheid van Duitsland en Frankrijk zien in de export en de kwetsbaarheid daarbij. In Duitsland is aanvullend milieubeleid met verscherpte handhaving gekomen om aan nitraatdoelen te voldoen, en dat heeft grote negatieve gevolgen voor de Nederlandse export van verwerkte mest.

De afzet van deze stromen, veelal dikke fractie, kent dus grote uitdagingen. Toch ervaren veel mestverwerkers de afzet van de dunne, waterige fracties (die ontstaan na mestscheiding, bijvoorbeeld mineralenconcentraat) als nog moeizamer en duurder ^(B). Door drijfmest te scheiden in een dikke en een dunne fractie worden er dus twee nieuwe uitdagingen gecreëerd.

In zijn algemeenheid is het opmerkelijk is dat relatief weinig affiniteit is in de mestproducerende sector bij belangrijke thema's als bodembeheer en plantenteelt. Signalen of kansen uit de afzetmarkt komen onvoldoende als stimulans bij de producenten terecht. Gezien de praktische omstandigheden is dit overigens wel te begrijpen. Business cases zijn meestal afhankelijker van de bijdrage van de toeleverende veehouder dan van inkomsten uit de afzetmarkt. En voor een succesvolle marktpositie is vaak een grotere schaal en veel kennis, ervaring en uithoudingsvermogen nodig. Toch is een marktorientatie nodig om te kunnen innoveren in marktgerichte technologie, ketensamenwerking of anderszins. ^(C)

We zien daarnaast ook dat een aantal korrelaars erin slaagt om succesvol organische meststoffen over de hele wereld te exporteren. Deze bedrijven hebben geheel andere vragen om hun mestverwaarding verder te ontwikkelen ^(D).

Technologische uitdagingen

Veel mestverwerkingsinstallaties zijn erg complex van aard zonder dat ze leiden tot waardevolle producten. Dit zal leiden tot hoge afzetkosten voor veehouders en/of krappe business cases.

Installaties zijn vaak gebaseerd op technieken uit andere sectoren; een aantal deskundigen vraagt zich af of dit wel een juist uitgangspunt is gezien de aard van en concentraties in mest. ^(E)

Verder is het voor verwerkers en andere stakeholders niet altijd duidelijk wat de prestaties en emissies van technologieën zijn. Deze onzekerheid heeft tal van negatieve gevolgen, zoals: moeizame vergunningsprocedure en starre middelvoorschriften, of moeite om voldoende zekerheid in de business case te krijgen (leveranciers van mest, financiers). ^(F)

In het verleden maar ook nu nog komen er bovendien soms sprookjes voorbij ('mest, het bruine goud'), die verlamdend kunnen werken op de voortgang van andere initiatieven in een bepaalde regio. ^(G)

Tegelijkertijd lijken er zeker perspectievolle innovaties mogelijk te zijn. Voor hen is het juist moeilijk om de stap naar de praktijk te realiseren. Technieken die 15 jaar geleden als veelbelovend werden benoemd zijn nog steeds 'veelbelovend'. ^(H)

Omgeving

Behalve onduidelijkheid over financiële en technische gevolgen van mestverwerking is er ook te veel onduidelijkheid over de gevolgen voor de omgeving. Voor het milieu, voor de volksgezondheid of overlast. ^(F)

De beeldvorming over mest en mestverwerking wordt te sterk bepaald door subjectieve uitingen en patstellingen. ^(I) Contacten tussen de diverse

stakeholders verlopen dan ook lang niet altijd soepel, om het eufemistisch te stellen. Dat dit leidt tot zeer moeizame vergunningsprocedures is bijna overbodig om te zeggen.

Hierbij komt nog dat regelgeving complex is en door te weinig mensen in het veld goed wordt begrepen. ^(J)

Samenwerking

Naast deze inhoudelijke aandachtspunten is ook samenwerking een uitdaging.^(K) Er wordt namelijk wel degelijk gewerkt aan innovatie en kennis, zowel regionaal als landelijk of internationaal, maar deze projecten lopen te veel langs elkaar af.

Meer afstemming is hiermee een belangrijk sleutelwoord:

- Tussen de afzetmarkt en producenten.
- Tussen individuele bedrijven om bijv. markten te benaderen of om te innoveren.
- Tussen de verschillende innovatieprojecten.
- Om kennis van buiten de geijkte paden bij de sector te betrekken.

Een taak van NCM is om als kenniscentrum bij te dragen aan meer samenhang en samenwerking.

III. Inhoudelijke activiteiten NCM

Om meer focus te krijgen en een zo goed mogelijke afstemming heeft NCM in 2018 drie thematische expertgroepen ingericht. Deze fungeren als belangrijke inhoudelijke klankborden voor de agenda en bij concrete projecten.

De expertgroep **markt** richt zich op kansen en knelpunten in de afzet, met name de export. Diverse deelmarkten (Nederland, de regio om Nederland heen, markten over de hele wereld) kennen geheel verschillende actoren en verschillende vraagstukken. Het gaat om marktoegang, marktverkenningen en afzetbevordering, regelgeving, marktgericht produceren en innoveren.

Deelnemers zijn drie internationaal werkende producenten van organische meststoffen (op verschillende deelmarkten), het ministerie van LNV, vertegenwoordigers van Cumela, LTO, POV, en de voerindustrie.

De expertgroep **technologie/innovatie** is samengesteld uit een aantal professionele mestverwerkers, WUR, LTO, CNC (substraat voor champignonenteelt), Has Den Bosch, en een bedrijfsadviseur. Aandacht gaat uit naar het duiden, selecteren en bevorderen/ondersteunen van praktisch toepasbare en marktgerichte innovaties.

De expertgroep **omgeving** bestaat uit deskundigen van het ministerie van I&W, een waterschap, een provincie, een omgevingsdienst, LTO, en een bedrijfsadviseur. Deze expertgroep zoomt in op de positie van mest en mestverwerking voor de samenleving (milieu, overlast, draagvlak).

Onderstaande tabel geeft een opsomming van de belangrijkste projecten van NCM of waar NCM intensief bij is betrokken, met eronder een toelichting.

- In bruin de projecten die in 2018 zijn opgestart.
- In groen de projecten die in 2019 worden opgestart.
- Letters geven het geconstateerde knelpunt aan.

		Thema Markt	Thema Technologie	Thema Omgeving	Meer coördinatie
1	Jaarlijkse inventarisatie export en verwerking dierlijke mest	A			A
2	Eu-meststoffenverordening	A D J			A
3	Nieuwsvoorziening				J K
4	NL Next Level Mestverwaarding	B C	B E H		H K
5	Website	C J		F I J	I K
6	Ondersteunen bedrijven bij export	A D			J
7	Deelname of inbreng bij andere organisaties			B F	F K
8	Inventarisatie technieken		B E		H
9	Project knelpunten mestverwaarding		E	B	G K
10	“Naar een toegankelijke informatievoorziening”			I	I K
11	VERA	G	E F	F I	F I K
12	Nitroman	B	B E		B H
13	Studiereis Frankrijk	A	H		
14	ManuREsource		E	E I	E I K

Toelichting per project:

1. De landelijke **inventarisatie** mestverwerking en export dierlijke mest geeft een jaarlijks overzicht van (de omvang van) de productie, verwerking en export van dierlijke mest. Deze taak heeft NCM in een specifieke werkgroep overgenomen van BMA en PLMV. In 2018 is gekozen voor een geheel nieuwe aanpak.
2. Een onlangs gestarte werkgroep 'Implementatie **EU-meststoffenverordening**' werkt aan de gevolgen van de EU-meststoffenverordening voor Nederland. Deze verordening maakt vrijhandel binnen de EU mogelijk via een CE-markering op de producten. Verschillen in beleid tussen landen en regio's deelstaten is nu een van de barrières in de afzet. Deelnemers komen van het ministerie, kennisinstellingen en het bedrijfsleven.
3. Dagelijks wordt er actuele informatie uit de sector geplaatst op de website. Dit zijn deels eigen berichten, en deels berichten die voor NCM worden verzameld. NCM verstuurt wekelijks een **nieuwsbrief** met deze berichten, die voor iedereen beschikbaar is. In december is een succesvolle eerste bijeenkomst gehouden, met een volle zaal.
4. **NL Next Level Mestverwaarding**. Dit grote innovatieprogramma is een initiatief van zes grote agriconcerns, uitgevoerd door WUR in nauwe samenwerking met NCM. Het is bestaat uit vier werkplannen:
 - WP1: De markt, om die leidend te laten worden voor de technologie e.d. Eerste stap is het identificeren van 6 product-marktcombinaties.
 - WP2: Technologie. Korte termijn: de belangrijkste knelpunten en verbetermogelijkheden van bestaande technieken bepalen, en het definiëren van een aantal doorbraaktechnieken.
 - WP3: wat kan er op het boerenbedrijf? Denk aan scheiden aan de bron, via voer.
 - WP4: Mestverwaarding als keten. Hoe krijg je de goede incentives op de juiste plek, hoe maak je een afweging decentraal/centraal, juridische obstakels.

De rol van NCM is uitgebreid, met name in werkplannen 1 en 2, maar ook in het koppelen van NL Next Level aan andere innovatieprojecten die er lopen en de externe communicatie. Via de gestructureerde aanpak, en door zowel aan 'Next Level' als aan de huidige praktijk te denken is het doel om significante verbeteringen te realiseren in marktgerichtheid, duurzaamheid en rendement van de mestverwerking in Nederland.

5. De website www.mestverwaarding.nl is gebouwd. Deze site is op de NCM-bijeenkomst in december 2018 gelanceerd en komt centraal te staan in NCM als kenniscentrum. Naast de eerdergenoemde nieuwsvoorziening wordt deze zorgvuldig uitgebouwd met relevante informatie als regelgeving, technieken, markten, bodem en bemesting e.d.

6. **Exporterende bedrijven** worden ondersteund op diverse manieren: via uitleg over regelgeving, beantwoorden van specifieke vragen, het leveren van verklaringen om te helpen bij markttoegang in specifieke landen, enz. Een ander voorbeeld is het mee opzetten van demo's of veldproeven in een bepaalde markt.
7. Op tal van momenten heeft NCM allerlei manieren een bijdrage geleverd voor bedrijven, projecten of bijeenkomsten, meestal vanuit inhoudelijke expertise of om communicatie mee te verzorgen. Soms eenmalig of incidenteel, soms structureel als mede-organisator. Voorbeelden: de toekomstvisie van meststoffen.nl, VEX (veterinaire aangelegenheden bij export), Rijkswaterstaat (uniformiseren lozingseisen van mestverwerkingsinstallaties), provincies (Brabant, Gelderland), diverse mestverwerkingsinitiatieven, onderzoeksprojecten, Europese projecten, enz. enz.
8. Een inventarisatie van beschikbare **technieken** is uitgevoerd door studenten van Has Den Bosch. Doel was om een overzicht te krijgen van de beschikbare technieken. Onderdeel was een enquête onder mestverwerkers en techniekleveranciers.
9. Voor een publiek-private sectortafel 'Landbouw' – die werkt aan **kwaliteitsverbetering** van oppervlakte- en grondwater – wordt een rapport gemaakt dat ingaat op knelpunten in de verwerking en valorisatie van mest.
10. 'Naar **toegankelijke, objectieve informatie** rondom mestverwaarding in Nederland'. Het is vaak moeilijk om het neutrale verhaal rondom mestverwerking en -verwaarding te zien. 'Moeilijk' vanwege zowel de politieke lading als vanwege de complexiteit van de materie. Doel is het om nut, noodzaak en knelpunten goed onderbouwd en op toegankelijke wijze te presenteren en uit te werken in bijvoorbeeld infographics, filmpjes of een workshop-programma. Het betreft een afstudeerproject van twee studenten van Has Den Bosch, in samenwerking met een conceptontwikkelaar. Looptijd van half februari tot eind juni.
11. **VERA**. VERA is een verificatie-systeem om agrarische milieutechnieken te beoordelen. Geen certificering (met audits e.d.) maar een beoordeling van prestaties en emissies o.b.v. van metingen, uitgevoerd volgens een protocol door erkende instituten. VERA bestaat al voor o.a. luchtwassers, afdeksystemen en mestscheiders. Het voornemen (go/no go volgt binnenkort) is om voor bepaalde mestverwerkingstechnieken protocollen op te stellen. Leveranciers van deze technieken kunnen vervolgens statements aanvragen. De waarde is aanzienlijk, voor zowel bedrijven (duidelijkheid, kaf van koren scheiden, professionaliseren) als de overheid (soepelere vergunningverlening, want onderbouwing hoeft niet meer individueel worden bepaald). Het kan hierdoor bijdragen aan oplossingen voor meerdere knelpunten. Vraag komt van zowel de overheid als bedrijven die techniek leveren en uit de agribusiness.

12. **Nitroman** is een interreg-project (tweede fase van aanvraag). Samenwerking Vlaanderen-Zuid Nederland, met o.a. VCM, Universiteit Gent, DLV en NCM als partners. Het richt zich specifiek op de verdere verwerking en verwaarding van de waterige fractie die ontstaat na mestscheiding (mineralenconcentraat e.d.). De situatie is in Vlaanderen en Nederland weliswaar verschillend, de problematiek van afzet van dunne fractie is in beide landen zeer groot, en via samenwerking wordt meer kracht en meer inzicht gerealiseerd. Geplande start 1-6-2019.
13. In september gaat NCM een studiereis naar **Frankrijk** organiseren, i.s.m. De Boer Op Advies. Deze reis richt zich op mestverwerkers en anderen die bij de sector zijn betrokken. Karakter zal deels studiereis zijn (o.a. bezoek aan SPACE Rennes) en deels handelsmissie / matchmaking met potentiële afnemers. Eerdere jaren is door BMA een aantal handelsmissies georganiseerd naar Oost-Europese landen. Gezien de recente negatieve ontwikkeling in afzet van verwerkte (varkens- en rundvee-)mest is voor een missie 'dichterbij' gekozen. Het programma wordt binnenkort uitgewerkt.
14. **ManuREsource** is een tweejaarlijkse internationale conferentie op het gebied van mestverwerking. Het initiatief komt uit Vlaanderen. NCM fungeert voor het eerst als samenwerkingspartner/medeorganisator en als landelijk aanspreekpunt. Het heeft veel belangstelling bij zowel mensen uit de sector als bij overheidsfunctionarissen. NCM wordt al regelmatig benaderd door Nederlandse deskundigen vanuit overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen.

Deze agenda bestaat dus deels uit eigen initiatieven en deels uit participeren in gezamenlijke projecten of projecten van derden. Alles wordt nauw afgestemd met de drie expertgroepen, en waar nodig wordt een specifieke (ad hoc) groep per project gezocht. Hierdoor wordt gestructureerd gewerkt aan het begrijpen en oplossen van knelpunten en het creëren van kansen. Er is reeds een stap gezet richting meer samenhang en onderling begrip, waardoor gebouwd aan een gezamenlijke agenda. Vrijwel alle genoemde projecten zijn hier duidelijke voorbeelden van.

1 maart 2019
Stichting Nederlands Centrum voor Mestverwaarding
Jan Roefs, directeur